

Jonas Lüscher
Proljeće barbara

Jonas Lüscher
Frühling der Barbaren
© Verlag C.H. Beck oHG, München 2013

Jonas Lüscher
Proljeće barbara
© of the translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI
Prvi put tiskano u Hrvatskoj, srpanj, 2015.
u nakladi © Edicije Božičević
Trg kralja Tomislava 18, Zagreb
www.edicije-bozicevic.com

Za nakladnika
Juraj Božičević
Prijevod
Boris Perić
Urednik
Matija Janeš
Prijelom
Miroslav Kodrić
Ovitak
Iva Mandić
Tisak
Offset NP GTO d.o.o.

ISBN 978-953-7953-36-2

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000908878

traduki

© za prijevod Zaklada S. Fischer po nalogu programa TRADUKI
Objavljivanje ovog djela omogućeno je uz potporu književne mreže
TRADUKI, čiji su članovi Savezno ministarstvo za Europu, integraciju
i vanjske poslove Republike Austrije, Ministarstvo vanjskih poslova
Savezne Republike Njemačke, Švicarska zaklada za kulturu Pro
Helvetia, KulturKontakt Austria, Goethe-Institut, Javna agencija za
knjigu Republike Slovenije (JAK), Ministarstvo kulture Republike
Hrvatske, Resor za kulturu Vlade Kneževine Liechtenstein, Zaklada
za kulturu Liechtenstein, Ministarstvo kulture Republike Albanije,
Ministarstvo kulture i informiranja Republike Srbije i Zaklada S.
Fischer.

Sva prava pridržana. Ni jedan dio ove knjige ne smije se
reproducirati u bilo kojem obliku bez prethodnog
dopuštenja nakladnika.

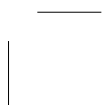
Jonas Lüscher

**PROLJEĆE
BARBARA**

Novela

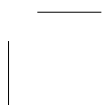
Preveo s njemačkog
Boris Perić

Edicije Božičević
Zagreb, 2015.

Što je zapravo „barbarstvo“? Ono nije isto što i kulturna primitivnost, vraćanje sata unazad. (...) Ono je stanje u kojem su prisutne mnoge vrijednosti visoke kulture, ali bez društvene i moralne koherentnosti, koja je preduvjet za racionalno funkcioniranje kulture. Ali upravo iz tog razloga „barbarstvo“ je i stvaralački proces: kad je ukupni kontekst jedne kulture jednom razoren, otvoren je put za obnovu stvaralačke snage. Ali taj put neosporno može voditi kroz slom političkog i gospodarskog života, kroz stoljeća duhovnog i materijalnog osiromašenja, te kroz strahovite patnje. Naša vlastita, posebna vrsta civilizacije i kulture možda neće preživjeti bez loma – ali možemo biti sigurni da će plodovi te civilizacije i kulture preživjeti na neki način. Ne postoji povijesna osnova za vjeru u tabulu rasu kao konačni rezultat.

Franz Borkenau

I.

– Ne – reče Preising – ti postavljaš pogrešna pitanja.

Ne bi li dodatno naglasio svoj prigovor, zastao je posred pošljunčana puteljka. Navika je to koju osobno ne mogu smisliti, jer su naše šetnje, tako oblikovane, nalikovale zadihanim, kratkim šetnjama ostarjelih, pretilih baseta. A svejedno sam svakoga dana odlazio s Preisingom u šetnju, jer na tome mi je mjestu on, unatoč mnogobrojnim nemilim osobinama, još uvijek bio najmiliji drug.

– Ne – ponovi on i napokon se pokrene – ti postavljaš pogrešna pitanja.

S obzirom na to koliko je govorio, uzimao je značenje svojih riječi začuđujuće ozbiljno i uvijek je točno znao što hoće da ga se pita, ne bi li struja njegovih riječi mogla krenuti svojim unaprijed smišljenim putem. Meni, koji sam tamo bio takoreći zatočenik, nije preostajalo mnogo više nego da ga slijedim na tim stazama.

– Pazi – nastavi on – ja ću ti to dokazati i u tu svrhu ispričat ću ti jednu priču.

I to je bila jedna od njegovih navika, da se koristi riječima za koje je mogao biti sasvim siguran da je on jedina osoba koja ih još ima na repertoaru. To je, doduše,

bila svoje glava navika koja je, pribojavam se, tijekom posljednjih tjedana prešla i na mene. Katkada su postojali dobri razlozi da se posumnja u činjenicu da Preising i ja jedan drugome nužno činimo dobro.

– Priču – obećao mi je – iz koje se nešto dade naučiti. Priču prepunu nevjerojatnih obrata, pustolovnih opasnosti i egzotičnih iskušenja.

Tko sad očekuje šakaljivu priču, taj ne može biti više u krivu. Preising nikada nije govorio o svojem spolnom životu. Toga se nisam morao pribojavati, za to sam ga ipak poznavao previše dobro. Ali to je mogla biti i varka. Naposljetku, dok stojim ispred ogledala i sam se katkada čudim da je netko poput mene, u kome se nalazi tako malo života, uspio ipak ostvariti taj život.

Prije nego što je započeo svoju priču, Preising još jednom prekine naš hod, kao da baca pogled u prošlost, što ju je očito otkrio na obzorju – koje se u našem slučaju nalazilo sasvim blizu i tvorio ga je vrh visokog žutog zida. U tu svrhu nabrao je oči, digao nos i napucao svoje uske usnice.

– Možda se – započeo je napokon svoju priču – sve to nikada ne bi bilo dogodilo da me Prodanović nije poslao na godišnji odmor.

Ma koliko da je bio odgovoran za Preisingovo hospitaliziranje, Prodanović ni u kojem slučaju nije bio njegov kućni liječnik. Prodanović je bio onaj nekoć mladi i još uvijek briljantni Preisingov zaposlenik, koji je svojim izumom volframske CBC-sklopke, elektroničkog sastavnog dijela bez kojeg nijedna mobilna radio-antena ovoga svijeta ne bi mogla služiti svojoj svrsi, komanditno društvo za televizijski prijem i krovne antene, koje je Preising bio

naslijedio, spasio od prijetećeg stečaja i doveo u neslućene sfere vodećeg svjetskog proizvođača CBC-sklopki.

Preisingov otac, koji je sebi za umiranje uzeo točno toliko vremena koliko je bilo potrebno da Preising završi svoj u jednoj pariškoj privatnoj školi prije godinu i pol prekinuti studij ekonomike poduzeća, ostavio je sinu u nasljedstvo svoju tvornicu televizijskih antena s pet stotina zaposlenih i to u vrijeme kad su se kablovski priključci već bili odavna uvriježili. Tvrtka, proizišla iz djedovske Manufakture prigušnica i potencijometara, u kojoj Preisingovi preci bijahu izranjavali prste motajući tanke bakrene žice, obavljala je tada gotovo sav svoj promet proizvodeći one metar duge, ali s obzirom da se gotovo nisu granale i veoma povoljne antene, koje su radioamateri – nažalost i to je danas vrsta u izumiranju – običavali nasađivati na svoje krovove.

Preising je, dakle, bez vlastite krivnje, stekao tvrtku u beznadnom stanju, kojoj je bilo prijeko potrebno nekoliko učinkovitih odluka, i stoga je sasvim sigurno da poduzeće danas više ne bi ni postojalo, da onaj mladi mjerni tehničar Prodanović nije razvio volframsku CBC-sklopku i uzeo uzde poduzeća u svoje ruke. Prodanović time nije bio odgovoran samo za činjenicu da je Preising u međuvremenu postao imućan vlasnik, nego i predsjednik uprave jednog društva s tisuću i pet stotina zaposlenih i podružnicama na pet kontinenata. Bar što se tiče vanjskog dojma, jer je operativne poslove dinamičnog poduzeća, koje je nosilo dinamično ime *Prixxing*, odavna vodio Prodanović, zajedno sa skupinom odlučnih nositelja učinkovitosti i stvaratelja vrijednosti.

Preising je, međutim, kao lice tvrtke i dalje bio na cijeni, jer Prodanović je dobro znao da je jedina stvar u

kojoj je Preising zaista bio dobar bila ostavljanje dojma postojanosti, nepokolebljivog duha obiteljskog poduzeća u četvrtoj generaciji. Bilo je to ujedno i jedino što se Prodanović, sin jednog bosanskog konobara, nije usudio, jer je bio mišljenja da je ono balkansko u njemu otjelotvorenje nestabilnosti, koju je kao dojam pod svaku cijenu trebalo izbjegavati. Kad bi mu njegov rokovima gusto natiskani rokovnik to dopuštao, Prodanović bi držao mala predavanja na problematičnim školama, gdje je slovio kao primjer uspješne integracije. Onaj Prodanović, dakle, koji je posjedovao punu prokuru, poslao je Preisinga na godišnji odmor. Činio je to svaki put kad bi predstojale važne odluke.

I time je, to sam dobro shvatio, Preisingu uspjelo da se već s prvom rečenicom svoje priče izmakne odgovornosti kao autor nadolazećih događaja.

Kamo će na godišnji odmor, o tome također nije morao odlučivati. Prodanović je bio učinkovit i stoga je neprestance nastojao povezati korisno s ugodnim. U konkretnom slučaju, to je značilo da će Preising odletjeti u Tunis, gdje je u niskoj zgradi od valovita lima u jednoj od mnogih poslovnih četvrti na rubu Sfaksa, tik uz cestu za Tunis, sjedište imalo jedno od njihovih dobavljačkih poduzeća. Slim Malouch, vlasnik tvrtke za montažu, bio je prepreden trgovac, aktivan u tako različitim branšama kao što su proizvodnja elektroničkih aparata, trgovina fosfatom i elitni turizam. Pripadalo mu je nekoliko ekskluzivnih hotela. Preising je trebao biti njegov gost.

Malouch je gledao da se zbliži sa svakime tko bi na bilo koji način imao veze s telekomunikacijom, jer u njoj

nije vidio samo budućnost, to je u međuvremenu činio svatko, nego spas svojeg obiteljskog poduzeća. Imao je četiri pametne i, kako me je Preising uvjeravao, veoma pristale kćeri, kojima, međutim, jer takve su bile okolnosti u Tunisu, nije mogao povjeriti vođenje obiteljskog holdinga, tako da se ta odgovornost u cijelosti sručila na ramena njegova sina. Ramena, koja su se Fouedu Malouchu prerano svinula pod moralnom težinom njegova studija geoekologije u Parizu, tako da se sada više nije smatrao u stanju voditi tvrtku koja je glavni dio svog prometa dugovala fosfatu, što se u obliku umjetnog gnojiva potom našao na europskim poljima salate. Foued je svojem ocu zaprijetio čak i time da će sreću potražiti na ekološkom seoskom gospodarstvu u departmanu Lot. Slim Malouch nije bio samo čestit muškarac, kakvim ga je u svakom slučaju smatrao Preising, nego je bio i razborit muškarac, koji se pokušavao riješiti fosfata i prijeći na telekomunikaciju, zbog koje je polagao veliku nadu u poznanstvo s Preisingom.

Tako će Preising, dakle, pred maglami Seelanda pobjeći u tunisko proljeće. Jaknu od tvida i burgundski crvene hlače od rebrastog samta zamijenio je kariranom jaknom boje likera od jaja i pamučnim hlačama na crtu, garderobom koju je smatrao nemogućom, ali njegova domaćica mu ju je pripremila, pa se bojao da bi je mogao uvrijediti, zbog čega je uz obazriv osmijeh sjeo pokraj nje pa ga je ona svojim kolima, jer on sam ih nije imao, odvezla do zrakoplovne luke.

– Let je bio izrazito ugodan – uvjeravao me je Preising. – Protivno svim svojim navikama pio sam alkohol.

Stjuardesa me je pogrešno razumjela, pa mi je umjesto zatražena soka donijela scotch, koji sam svejedno prihvatio, jer me je dirnuo njezin nespretan lik, toliko oprečan bezbrojnim stiliziranim gazelama koje su resile njezinu uniformu. Nije ju krasila pretjerana ljupkost, pa su joj putnici, koji su se smatrali zakinutima za jedan doživljaj, što su vjerovali da su ga stekli zajedno s avionskom kartom, itekako zagorčavali život. Ne bi bilo u redu ne iskoristiti svaku šansu da se prema njoj bude prijazan i tako je nakon prve morala uslijediti druga, a nakon druge još i treća čaša.

U pratnji svoje najstarije kćeri Slim Malouch je dočekaao Preisinga u oronuloj ulaznoj hali Zrakoplovne luke Tunis-Kartaga, a kad je Preising vidio s kakvim je zavidno suverenim gestama Malouch na vrućini ispred aerodromske zgrade odbijao taksiste i dozivao svojeg vozača, na trenutak je bio spreman povjerovati glasinama prema kojima je Malouch nezakonito dijete Rogera Trinquiera, autora kapitalnog djela *La Guerre Moderne*, i njegove alžirske kurtizane, koja je u noći u kojoj su Francuzi napuštali Magreb s malim Slimom u naručju bila pobjegla kroz pustinju u Tunis. Tamo je zahvaljujući svojim dražima i vještini strojopisa ubrzo dogurala do tajnice, a nedugo potom i do supruge nekog ne odveć značajnog parlamentarnog zastupnika Neo Destoura, kojemu je na pameti bio atentat na predsjednika Bourguibu, u čijoj ga je provedbi mogao spriječiti samo srčani udar, što ga je onda i doživio, usred sjednice parlamenta, ali s obzirom da je umro u službi za domovinu, taj mu je postumno priskrbio visoko državno odličje, a njegovoj udovici, nekadašnjoj kurtizani mučitelja Alžiraca, nimalo zanemarivu rentu.

Ali izvor je, prisjetio se Preising, bio izrazito dvojbene prirode. On je tu priču čuo od čovjeka po imenu Moncef Daghfous, koji ne samo da je bio Malouchov najoštrij konkurent, nego je Preisingu ponudio da mu CBC-sklopke u svojem pogonu na rubu grada Tunisa sklapa po daleko povoljnijim cijenama, nakon čega mu je sasvim prostodušno priznao da se te povoljnije cijene prije svega mogu objasniti upošljavanjem maloljetnih Dinki izbjeglih iz Darfura. Nazivao ih je okretnim malim deranima. Preising bi volio da je mogao samo tako odbiti njegovu ponudu, ali priča s dječjim radom nije bila ni izdaleka toliko jednostavna. Prisjetio se jedne večere s članovima Prodanovićeve liberalnog poduzetničkog kluba, za vrijeme koje mu je susjed za stolom objasnio kako je to s dječjim radom zapravo komplicirano. Mnogo kompliciranije nego što bi to prosječan politički korektan čovjek u pravilu volio, no, stvari naprosto nisu tako jednostavne i pod određenim okolnostima to možda ipak predstavlja manje zlo. Preising nije bio siguran ima li ovdje posla s tim određenim okolnostima, jer je i tada samo s mukom uspijevaao pratiti izlaganje tog mladog čovjeka. U svakom slučaju odgodio je donošenje bilo kakve odluke, o svemu se prvo želio posavjetovati s Prodanovićem, izmotavajući se pred Moncefom Daghfousom nekakvim prozirnim objašnjenima.

Taj, pak, Preisinga je procijenio sasvim pogrešno. Smatrao ga je velikim kockarom. Nakon što je svojega konkurenta Slima Maloucha diskreditirao njegovim krajnje dvojbеним podrijetlom i ponudio svoje usluge po cijeni čija se povoljnost nije dala nadmašiti, a da samim time još uvijek nije postao Preisingovim poslovnim partnerom, odlučio se upotrijebiti teže oružje i dao pozvati svojih šest

kćeri. Slobodno neka izabere, sve su one raspoložive i zrele za udaju, samo je druga slijeva već obećana, ali ako baš nikako ne bi išlo drukčije, moguće je njezina zaručnika uplesti u prometnu nezgodu, ali to je ipak škakljiva stvar, osim toga, ostalih pet ni po čemu ne zaostaju za obećanom. „Voila“, rekao je Preising, jer nije znao što drugo da kaže.

Preising je svakako bio šokiran, ali bio je i deklarirani kulturni relativist i to sasvim nešovinstičke vrste. Njegov liberalizam bio je relativizam mlak poput vode u dječjem bazenu. U isti mah je, međutim, na našim šetnjama bio spreman nositi etiku kreposti pred sobom poput monstrance. Preising, veliki pobornik aristotelovskog učenja o „mesotesu“, bio je sretan što sredina nije aritmetička, nego se, eto, mora određivati od slučaja do slučaja. A ovdje su se sudarali svjetovi. Ovdje je valjalo biti na krajnjem oprezu. Ovo je za njega bio sasvim težak slučaj, kod kojeg je valjalo mnogo toga uzeti u obzir.

Već sam se bio pobojavao da je ta magrepska Šeherezada ono o čemu mi zapravo želi pričati. Egzotično iskušenje: Preising naočigled šest malodobnih Tunižanki, koje mu je otac ponudio poput izbora sira u Krunskoj dvorani. Priča je ipak prijetila da će postati škakljivom.

– Ali baš u trenutku kad je zagustilo – nastavio je svoju priču – kad mi je čovjek počeo prigovarati da njegove kćeri valjda nisu dovoljno lijepe za mene i bi li bogzna imalo smisla da ih pošalje van i umjesto njih pozove svoju trojicu sinova, a ja se stadoh mučiti da ga uvjerim da je posrijedi dilema muke oko izbora, jer je svaka od njih toliko jedinstveno lijepa, dok sam duboko u sebi zapravo

tražio puta i načina kako bih mogao u cijelosti odbiti njegovu ponudu, a da ga pritom nasmrt ne uvrijedim, pozvao ga je jedan kućni zaposlenik sav zajapuren u licu. U jednom od pogona za proizvodnju fosfata Moncefa Daghfousa izbio je požar. Daghfous me ostavi pod nadzorom svojih kćeri, koje su na dirljiv način brinule za mene, i obeća mi da će se vratiti što je skorije moguće, ne bi li tada saznao za koju sam se odlučio.

Ali do toga nije došlo. Dok su kćeri pod nadzorom jedne starice posluživale čaj i slatka jela, Daghfous se trudio da svoje radnike vitlanjem rukama i divljačkim prijetnjama potjera natrag na požarište, ne bi li se tamo uhvatili ukoštac s vatrom. Kad je shvatio da mu lamatanje i prijetnje neće pomoći, posegnuo je za kantom pijeska i lopatom i – trudeći se da djeluje kao hrabar uzor – krenuo prema skladištu u plamenu, ravno u tlačni val, koji je, izazvan silnom eksplozijom, Moncefu Daghfousu strgnuo glavu s tijela, a njegov fosfatni pogon, valoviti lim, starinske transportne trake, francuske lopatne bagere i američke mobilne utovarivače rastavio na dijelove i raznio ih u širokom luku diljem kamenita krajolika.

– Kad je isti kućni zaposlenik donio žalosnu vijest, računao sam s folklornim žalobnim ritualom. S glasnim jadikovanjem, naricanjem, čupanjem kose, ekspresivnim deranjem lica iskrivljenih od boli, napadajima slabosti i još više sličnih stvari. Umjesto toga šest kćeri šutke se pogledalo, pospremilo čaše za čaj i srebrni čajnik i izguralo me s nagrizenom baklavom u ruci na cestu.

Jesu li Preisingove priče istinite ili ne, to se nikad nije moglo sa sigurnošću odrediti, ali to nije bilo ni važno. Preisingu je bitna bila pouka. Vjerovao je da se takva može pronaći u svakoj priči koju se isplati ispričati. I najčešće bi mu priče bile svjedočanstva vlastite razboritosti, zbog koje je bio veoma umišljen.

Bila je to, doduše, razboritost koju je gospođa doktor Betschart smatrala potrebitom liječenja i za koju je tri tjedna nakon Preisingova upućivanja još uvijek tražila ispravan psihopatološki naziv. Dijagnoza se činila teškom, simptomatika nejasnom, a ni pacijentova neviđavnost, koja se javljala naizmjenice šarmantno i ljubazno, ali potom i zamorno tvrdoglavo, nije joj nimalo pojednostavljivala posao.

Moju ordinarnu depresiju bilo je neusporedivo jednostavnije dijagnosticirati, a ujedno je bila i bitno manje zanimljiva. Ali u nesposobnosti da sami sebe shvatimo kao djelatna bića bili smo si jednaki, Preising i ja. Njemu je uspijevalo da taj očevitni manjak doživljava kao krepost. Ja s druge strane veoma patim od toga. Ali promijeniti nešto u tome značilo bi djelovati.

– U svakom slučaju – nastavio je Preising – izvor je bio dvojben, a ponašanje Slima Maloucha nije davalo ni najmanjeg povoda da posumnjam u njegovo besprijekorno podrijetlo. Formalno savršeno smjestio me pokraj svoje kćeri Saide na stražnje sjedalo francuske limuzine, čije me je maritimno vozno ponašanje na rupičastim tuniskim cestama podsjećalo na jahanje na devi; ali o devama kasnije – umetne Preising – zatvorio iza mene stražnja vrata i sam sjeo za upravljač terenskog vozila, koje se zaustavilo pokraj nas, a da ga ja nisam bio ni zamijetio. S telefonom

na uhu šarmantno nam je mahnuo i strelovito projurio pokraj nas. Ponovno ću ga vidjeti tek navečer. Na njegovo veliko žaljenje, uvjeravao me, bio je u vrlo velikom poslu, ali Saida će se smjesta pobrinuti za mene i odvesti me u hotel koji vodi; tamo ću pronaći konačište za prvu noć.

Plemenitim gestama, koje me lišiše posljednjih sumnji u pogledu obitelji Malouch, Saida mi je pokazivala znamenitosti grada, koje su promicale iza zatamnjenog prozorskog stakla. Krajičak Tuniskog jezera, nekoliko metara Avenije Habiba Bourguibe, Magazin Général, nekoliko slikovitih vrata. Sa zanimanjem sam okretao glavu. Pretvarao se da sve to vidim prvi put. Malouch ipak nije trebao saznati da sam godinu dana ranije na poziv njegova konkurenta Moncefa Daghfousa u Tunisu već proveo nekoliko dana.

Automobil se zaustavio u jednoj pokrajnjoj ulici koja je vodila s Trga pobjede, ispred bijelo oličene četverokatne zgrade s plavim prozorskim kopcima i mnoštvom vitkih stupova i fasadnih uresa u maurskom stilu. „*L’Hôtel d’Elisha*“, saopći mi Saida, dok se izvana otvarao stražnji dio kola. Elisha, poznata i pod svojim rimskim imenom Didona, bila je osnivačica i vladarica Kartage.

– Ah, Didona – Preising znalački napući usnice i ponovno prekine hod. – Od svega božanskog i bogolikog – započne uzvišeno – Didona mi je oduvijek bila najdraža, a možda čak i najbliskija. Ona, koja je izdala bezuvjetnu parolu da svatko zbog sretnog opstanka očevine – premda bi, složit ćeš se svakako sa mnom, u slučaju Kartage majčevina bila daleko prikladniji pojam – ima dragovoljno otići u smrt ili, pak, odbijanje tog odlaska platiti životom. A kad je ubrzo stigao red na samu nju, kraljicu, kad je

pristankom na vjenčanje s despotskim i vjerojatno beskarakternim Jarbasom, sinom Garamantis, libijske nimfe, i Jupitera, imala da spriječi osvajanje Kartage, ona nije dugo oklijevala, nego je sebi dala podići i potpaliti lomaču, a onda si je, tako je prikazano na jednoj potresnoj ilustraciji u Vatikanskom Vergiliju, popevši se na plamteće klade, zabila u prsa mač. I iz toga – nastavio je, gurkajući me dlanom nježno između lopatica, kao da sam ja bio taj koji je prekinuo naš hod – može se naučiti i nešto za poslovni život. Kad čovjek kao poslovođa izda neku parolu, ona u prvom redu i bezuvjetno mora vrijediti za njega samog. Ako su troškovi fotokopiranja previsoki i čovjek naloži da se fotokopirni strojevi koriste štedljivije, onda naprosto i sam fotokopira manje, a ako mu i to pada preteško, onda će mu biti najbolje da uopće prestane fotokopirati.

Zviždeći prve taktove Purcellove opere o Didoni, dao je, dakle, poslovotkinji Saidi Malouch da ga odvede u *L'Hôtel d'Elisha*, koji je dosljedno nazivao l'Hôtel Didona, jer to je, naposljetku, bilo ime pod kojim je voljena kraljica bila poznata svojem narodu. U unutrašnjosti tog kozmopolitskog prenoćišnog butika, koji je u mnogim magazinima bio prikazan pod rubrikom „hideaway“, sve maursko ostalo je vani. U unutrašnjosti uzdali su se u isprane zidove i podove od golubinje plavog lijevanog cementa, koji su se smjenjivali s tamnim daskama, na kojima su stajale zanimljive sjedaljke. Zidove su resili malobrojni prikazi Didone iz svih epoha.

Ono tipično za zemlju, odnosno ono, što je međunarodni igrač skrivača zamišljao kao tipično za zemlju, pojavljivalo bi se tu i tamo u obliku malih ironičnih citata.

Jedan fes, koji je na noćnom ormariću služio kao zaslon svjetiljke, nekoliko pločica s ornamentima, umetnutih u cementni pod kao da ih je netko slučajno tamo zaboravio, ovdje neka rojta, tamo malo izrezbarenog drva. I volovske kože kao motiv koji se neprestance vraćao, kao što je Preising to konstatirao s posebnom radošću nekoga upućenog.

– Volovska koža – dok je pripovijedao, još je bio sasvim oduševljen. – Volovska koža, Didona, volovska koža? Didona i volovska koža?

Slegnuo sam ramenima. Preising se zanio.

– Izoperimetrijski problem, odnosno, kako što ga također zovu, Didonin problem?

Imao je jednog znanca koji mu je redovito slao knjige o zagonetkama i čudima matematike, *Fermatova posljednja stavka*, *Goldbachova pretpostavka*, *Problem trgovačkog putnika*. Preising je čitao te knjige, jer je volio čitati, ali se nerado vidio na mukama izbora pred prepunim policama knjižara, i jer je povrh toga ljude poput mene mogao zapanjiti iznenađujućim pričama iz svijeta brojeva.

Nekoga poput mene može se, međutim, veoma teško zapanjiti. Pa to je odavna trebao shvatiti. Biti zapanjen, to znači iskušavati svijet kao otpor, ali netko poput mene za to pruža premalo napadne površine, a to je u istoj mjeri vrijedilo i za Preisinga samog. Svejedno, nije dao da mu uprskam priliku da se sasvim prikladno riješi priče o Didoni i volovskoj koži.

– Didona i njezini drugovi – stao je docirati – napustili su Tir iz straha od Pigmalionove srdžbe, na Cipru su u prolazu oteli pedeset, a po nekim izvorima i osamdeset žena, te se naposljetku nasukali negdje na sjeverno-

afričkoj obali. Didona je od domorodaca izmolila komad zemlje za sebe i svoje drugove, velik samo toliko da ga može opasati volovskom kožom. Ta želja ostvarena je lijepoj izbjeglici. Ali Didona je volovsku kožu narezala na najtanje trake, tako da je njima, poredanim u polukrug, mogla izdvojiti velik dio obalne linije.

Toliko domišljatosti jedne lijepe mitološke žene – činilo mi se da Preising mitološku ženu pretpostavlja realnoj – nagnalo ga je da ubrza korak, pa smo nastavili šetnju, a u hodu i njegovu priču.

– Preskočit ću – rekao je Preising – večeru u Malouchovoj kući, koja je bila izvrsna, elegantna, egzotična. Njegova supruga, „très charmante“, bila je iznenađujuće moderna. Kuća je bila palača, sasvim tradicionalna ali prepuna televizora. Sve je bilo veoma ljupko. Ali ipak samo poslovna večera. Iako smo o poslu jedva govorili. Preskočit ću to, jer nema veze sa stvarnim predmetom ove priče. Baš kao ni odlazak u poslovnu četvrt, kamo sam sljedećeg jutra otišao u Saidinoj pratnji. Pustolovno veličanstveno. Mirisi. Ali to je sasvim druga priča. Boje, uzgred, također. Veličanstvene.

Ukratko, oko podneva napustio sam Tunis u terenskim kolima. Za upravljačem sjedio je jedan od zaposlenika Slima Maloucha. Pokraj mene, na stražnjem sjedištu, sjedila je Saida, a na suvozačkom njezin asistent. Ubrzo smo predgrađa Tunisa ostavili za sobom, a ja sam uživao u vožnji krajolikom koji je sa svakim kilometrom postajao sve škrtriji. Naš cilj bila je oaza Čub, u kojoj je Saida vodila još jedan luksuzan hotel u vlasništvu njezina oca. Sa svojim suradnikom Saida je diskutirala o nesretnom položaju engleskog financijskog sustava. Funta je